Doktora öğrencisi Saltakova Zhanat Toktarkyzy'nın, «6D021400 – Edebiyat» alanında Felsefe Doktoru (PhD) derecesi için «Kazak Şecere Şiirleri: Tür Özellikleri, Tarihi Süreçleri, Poetika» (yazarın şiirlerine dayanarak) adlı çalışma için yurt dışı danışman (Prof. Dr. M. N ÖNAL)

GÖRÜŞ

Doktora öğrencisi Saltakova Zhanat Toktarkyzy'nın ele aldığı araştırma «*Kazak Şecere Şiirleri: Tür Özellikleri, Tarihi Süreçleri, Poetika*» (yazarın şiirlerine dayanarak) konu bakımından henüz araştırmaya konu olmamış bir çalışmadır.

Araştırma genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. İki bölüm araştırma konusun ilişkin olup araştırma özünü ortaya koymakta ve tamamlamaktadır. Tezin konusu olarak alınan soy şiirleri, tarihin sürekli araştırılmasını gerektiren disiplinlerarası ve tarihsel-karşılaştırmalı kapsamlı bir çalışma olarak düşünülebilir. Ayrıca bu araştırma konusu alanyazında tipoloji problemleri çözümünde kullanılan kültürel çalışmalar, etnografya ve metin çalışmaları teorilerine dayanmaktadır.

Şecerelerin ortaya çıkışı ve oluşumu, eski Türk kökenli halklar birliği, Altın Orda, Nogay dönemi, Kazak Hanlığı'nın oluşumuyla başlar. Türk topraklarının zengin edebi geleneğinden kaynaklanan mensur ve şiirdeki soy-tarihi kayıtlar, Kazak edebiyatının yapısal ve sanatsal özelliklerini geliştiren edebi soy şiir kültürünün oluşumuna büyük katkı sağlamıştır.

Araştırma, soy şiirlerinin oluşum tarihi, tarihsel ve şiirsel özelliklerle yönelik ele alınmıştır. Birinci bölümde, şecere şiirlerinin tipik dayanakları, farklı tarihsel dönemlerdeki olaylarla ilişkilendirilmiş ve genel olarak Türk halklarının şarkılarıyla karşılaştırılmıştır. Kazak edebiyat eleştirisinde en önemli konulardan biri olan şecere, tarihsel ve tür-biçimsel özelliklerinin analizinde ve tarihsel edebiyat eleştirisinin gündemindeki en önemli konulardan biridir. Bu doğrultuda Kazak aydınlarının Ş. Valikhanov, A. Kunanbayev, A. Baitursynov, A. Bokeikhanov, A. Margulan, M. Myrzakhmetov, M. Magauin, S. Kaskabasov, A. Seydimbek ve vb. çalışmaları incelenmiş ve farklı bakış açılar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada Başkurt, Karakalpak, Kırgız ve Kazak halklarının türkülerindeki benzerlikler tarihsel-karşılaştırmalı tipolojik yöntemiyle tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada tarihin akışına dayanarak eski Türkçe konuşan Saka ve Hun boylarından kalan «Şu Batyr», «Kokbori» ve «Ergenekon» ve «Alyp Er Tona» destanlarına da değinilmiştir.

Araştırmacı ayrıca göçebe Türk-Moğol halklarının tarihi üzerine yapılan bilimsel araştırmalardan da yararlanmıştır. Örnek verirsek, «Moğolların Gizli Tarihi», «Shara Tuzhi», Lubsan Danzan «Altın Topshy», Raşid ad-Din «Tarih Koleksiyonu», Jamal Karshi «Oğuz-Kıpçak Tarihi», «Babyrnama» Zahir ad-din Babür, Dulat Mohammad Haydari «Tarihi-i Rashidi», Abelgazy Bahadur-khan'ın «Türk Tarihi», Ulugbek'in «Sultanlar Tarihi», «Nasabname Cengiz», «Kazakh Nasabnamasy», Zhalayir Kadırgali «Cami-at-Tauarikh Ch», Utemis Haji «Cengizname».

Tezin tüm bölümleri ve alt bölümleri içerik bakımından birbiriyle bağlantılıdır. Araştırmadan elde edilen teorik sonuçlar belirli materyallere ve bilim adamlarının görüşlerine dayanmaktadır. Ayrıca tez sonuçları edebi metinlerin analizine dayanmakta olup, bu doğrultuda önerilere yer verilmektedir.

Doktora öğrencisi Zh.T.Saltakova, Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Sertifikasyon Komitesi tarafından eğitim ve bilim alanında onaylanan bilimsel dergilerde ve yabancı yayınlarda araştırmanın konusu ile makaleler yayınladı. Bu noktada tezden elde edilen sonuçların belirtilen kapsamda farklı dergilerde yayınlanması yeterli görülmektedir.

Yukarıdaki görüşlerden yola çıkarak, araştırma yazarı Saltakova Zhanat Toktarkyzy «6D021400 – Edebiyat» alanında Felsefe Doktoru (PhD) derecesine layık görüldüğünü düşünüyorum. Bu nedenle, bu alandaki ilk araştırma çalışması olarak, *«Kazak Şecere Şiirleri: Tür Özellikleri, Tarihi Süreçleri, Poetika»* Tez İzleme Komitesinde tezin savunulmasını önermekteyim.

Yurt dışı danışman,
Prof., Dr. **M.N ÖNAL**

T.C. MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ DEKANLIĞI 1923

Докторант Салтақова Жанат Тоқтарқызының «6D021400 – Әдебиеттану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынған «Қазақ шежіре жырлары: жанрлық ерекшеліктері, тарихилығы, поэтикасы» (авторлық жырлар негізінде) атты диссертациялық зерттеу жұмысына берілген шетелдік кеңесшінің (филология ғылымдарының докторы, профессор М.Н.Онал)

ПІКІРІ

Қорғауға ұсынылып отырған докторант Салтақова Жанат Тоқтарқызының «Қазақ шежіре-жырлары: жанрлық ерекшеліктері, тарихилығы, поэтикасы» (авторлық жырлар негізінде) атты зерттеу жұмысы бүгінге дейін зерттеу нысанына айналмаған – қазақ шежіре жырларына арналған.

Зерттеудің негізгі мазмұны үлкен үш тарау және осы тараулардың мәнін ашып, толықтыратын екі тараушаларды қамтиды. Диссертацияның зерттеу нысанына алынған шежіре жырлар тарих мен әдебиеттануды сабақтастықта қарастыруды қажет ететін пәнаралық және тарихи-салыстырмалы типология мәселелерін шешуде мәдениеттану, этнография, мәтінтану салаларындағы теорияларды негізге алуға бағытталған кешенді зерттеу деуге болады.

Шежірелердің пайда болып, қалыптасуы ертедегі түркі тектес халықтар бірлестігі, Алтын Орда, Ноғайлы дәуірі, Қазақ хандығы құрылған кезеңдерден басталады. Түркі топырағындағы бай әдеби дәстүрден бастау алған проза және жыр үлгісіндегі шежірелік-тарихнамалық жазбалар қазақ әдебиетіндегі құрылымдық әрі көркемдік ерекшеліктерді дамыта отырып, әдеби шежірелердің қалыптасуына зор әсер етті.

Диссертацияда шежіре жырлардың қалыптасу тарихы, зерттелуі, жанрлық ерекшеліктерімен қатар тарихилығы, поэтикасы туралы сөз болады.Алғашқы тарауда алдымен шежіре жырлардың типтік негіздерін түрлі тарихи кезеңдегі оқиғалармен сабақтастыра түсіп, жалпы түркі тектес халықтар поэзиясымен салыстыра тексерулер жүргізілген. Қазақ әдебиеттануының зәру мәселелердің бірі – шежірелік шығармалар. Шежірелік шығармалардың тарихилығы мен жанрлық-стильдік ерекшеліктерін саралау – тарихи әдебиеттану ғылымының күн тәртібіндегі аса өзекті мәселелердің бірі. Осы ретте зерттеуші қазақ шежірелерін зерттеушілер Ш.Уәлиханов, А.Құнанбаев, А.Байтұрсынов, Ә.Бөкейханов, Ә.Марғұлан, М.Мырзахметов, М.Мағауин, С.Қасқабасовтың, А.Сейдімбек, С.Қасқабасов т.б. ғалымдардың еңбектеріне сүйеніп, әртүрлі жақтан қарастырады.

Зерттеуде тарихи-салыстырмалы типологиялық әдіс арқылы башқұрт, қарақалпақ, қырғыз, қазақ халықтарының шежіре жырларының ұқсастықтары айқындалған.Және де тарихи деректер негізінде жырланған, түркі тілдес ежелгі сақ және ғұн тайпаларының шежіресін аңызға айналдырған

эпостардың бірі – «Шу батыр», «Көкбөрі» және «Ергенекон» «Алып Ер Тоңа» жырларының шежірелік сипатына тоқталады.

Сонымен қатар зерттеуші көшпелі түркі-монғол халықтарының тарихына қатысты ғылыми еңбектерді ұтымды пайдаланған. Атап айтсақ, «Монғолдың құпия шежіресі», «Шара Туджи», Лубсан Данзан «Алтын топшы», Рашид ад-Дин «Жылнамалар жинағы», Жамал Қарши «Оғыз-Қыпшақ шежіресі», Заһир ад-дин Бабырдың «Бабырнама», Дулат Мұхаммед Хайдари «Тарихи-и Рашиди», Әбілғазы Баһадүр-ханның «Түрік шежіресі», Ұлықбектің «Сұлтандар шежіресі», «Насабнаме Шыңғыс», «Насабнаме қазақ», Жалайыр Қадырғали «Жәми-ат-тауарих», Өтеміс қажы «Шыңғыснама».

Диссертациялық жұмыстың барлық тараулары мен тараушалары бір-бірімен мазмұндықәрі логикалық жағынан сабақтастыққа құрылған. Зерттеу жұмысында теориялық қорытындылар, тұжырымдар мен ұсыныстар нақты материалдарға, ғалымдардың пікірлеріне сүйене отырып дәлелденген. Диссертанттың өзіндік тұжырымдары көркем мәтіндерді талдауларға негізделген, нақты материалдармен дәлелденген.

Докторант Ж.Т.Салтақованың зерттеу жұмысының негізгі мазмұны жөнінде ҚР Білім және ғылым саласындағы Жоғары аттестаттау комитеті бекіткен ғылыми журналдар мен шетелдік басылымдарда мақалалар жариялап, баяндамалар жасаған. Диссертацияның негізгі тұжырымдары мен қорытындыларының жариялануы жеткілікті.

Осы айтылған пікірлерді ескере отырып, диссертация авторы Салтақова Жанат Тоқтарқызының «6D021400 – Әдебиеттану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне лайық деп есептеймін. Сондықтан осы сала бойынша алғашқы зерттеу жұмысы ретінде әрі өзіндік кайтары бар «Қазақ шежіре-жырлары: жанрлық ерекшеліктері, тарихилығы, поэтикасы» атты диссертациялық жұмысты диссертациялық кеңесте қорғауға ұсынуға негіз бар.

Шетелдік кеңесші, филология
ғылымдарыныңдокторы, профессор */қолы бар/ /мөр бар/* **М.Н.Онал**

Мен, **Кенжетаева Диана Серикболовна**, ИИН 890416450513, (төл құжат № 037494459, Қазақстан Республикасының Ішкі Істер Министрлігімен, 02.02.2015 жылы берілген, 01.02.2025 жылға дейін жарамды), бұл құжат түпнұсқалығына сәйкестігін және дұрыс аударғандығына қолымды қойып растаймын.

Қолы……………………………………………………………………………………..................

ИП «TRANSLATION SERVICES PRO»
ЖСН/ИИН 890416450513
Кенжетаева Диана
Аудармашы/Переводчик
Сот: +7 747 580 89 48

«21» желтоқсан 2022 жылы, мен Муталиева Диляра Рашидқызы Қазақстан Республикасының Әділет Министрлігінің Халыққа көмек және заңгерлік қызмет көрсетуді ұйымдастыру комитеті берген 03.10.205 жылы № 000252 мемлекеттік лицезиясының негізінде әрекет жасаушы Алматы қаласы нотариусы аудармашының Кенжетаева Диана Серикболовна қолының түпнұсқалығын куәландырамын. Аудармашының жеке басы анықталды, әрекет қабілеттілігі және өкілеттілігі тексерілді.

Тізілімде № 3071
Өндірілді

Нотариус

Нөмірленген және баулықталған ___ парақта
Нотариус

ET5502718221221121233Q246275
Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия